HET ALKOHOLVRAAGSTUK IN BELGIE

A. DE BOE

NATIONAAL COMITE TEGEN HET ALKOHOLISME - V.Z.W.
Vleurgatsesteenweg 94, Brussel 5

2e uitgave

1968

De Nationale Loterij steunt het Maatschappelijk Dienstbetoon in ons land. Door uw kans te wagen bij de Nationale Loterij steunt U eveneens het Maatschappelijk Dienstbetoon.

HET ALKOHOLVRAAGSTUK IN BELGIE

A. De Boe,
Sekretaris van het Nationaal Comité
tegen het Alkoholisme,
Brussel

Naar aanleiding van de 7de Zomerleergang voor de wetenschappelijke Studie van de Preventie en Behandeling van Alkoholisme, die in 1961 te Amsterdam doorging, hadden wij in een nota gegevens verzameld over het alkoholvraagstuk in België. Daar zij heel wat belangstelling oogstte en bleef oogsten, en daar er sindsdien heel wat nieuwe gegevens voorhanden zijn, hebben wij deze nota herzien.

Wij hebben dezelfde indeling behouden, ten einde het de lezer toe te laten gemakkelijk vergelijkingen te maken. Alleen hebben wij er een kort hoofdstuk aan toegevoegd : « Het wetenschappelijk onderzoek ».

De nota vertolkt niet noodzakelijk de zienswijze van het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme.

Wij behandelen :

I. Produktie en globaal verbruik van alkoholika ;
II. Ontleding van het verbruik van alkoholika ;
III. Misbruik van alkoholika ;
IV. De wetgeving in België ;
V. Verbruik van alkoholika na de Tweede Wereldoorlog ;
VI. Publiciteit ;
VII. Alkohol en voorlichting ;
VIII. Hulpverlening aan drankzuchtigen ;
IX. Het wetenschappelijk onderzoek.

I. PRODUKTIE EN GLOBAAL VERBRUIK VAN ALKOHOLIKA.

a) Bier.

Sinds eeuwen waren de gewesten, die het huidige België en Nederland vormen, gebieden van grote bierverbruikers. Bekend o. a. is de Antwerpenaar Gilbert van Schoonbeke, die in de 16de eeuw de Scheldestad op stelten zette, toen hij op revolutionnaire wijze, bij middel van toevoer van zuiver water, nieuwe brouwerijen uit de grond stampte, ten nadele van de gevestigde bedrijven, die met ondergang bedreigd werden.

Ofschoon het aantal brouwerijen daalde van 3.223 in 1900 tot 273 in 1966, bereikte de produktie nog 11.091.878 hl in 1965, tegen 14.617.000 hl in 1900. Terzelvertijd zagen wij een koncentratie ontstaan van grote, industriële brouwerijen, die de meeste kleine, familiale bedrijven uitschakelden. Eén enkele groepering van brouwerijen brengt thans ongeveer 40 % van de produktie op de markt.
België had gedurende veel jaren het hoogste, gemiddeld bierverbruik (1) ter wereld. Het heeft de eerste plaats nu moeten afstaan aan Tsjecho-Slowakije. Het bierverbruik bedroeg in 1965 nog 117 l per inwoner (vrouwen, kinderen en zuigelingen inbegrepen), tegenover 220 l in 1900. Meer dan 70 % van de alkohol wordt onder vorm van bier verbruikt, tegenover 58 % in 1900. Het bier is een volksdrank, en natuurlijk de goedkoopste drank onder de alkoholika. Het alkoholgehalte van het bier stijgt van jaar tot jaar. Het bedroeg 4,33 % tegen 3,43 % in 1950.

De distributie in de drankslijterijen, in kruidenierswinkels en ten huize benadert de perfektie en is wel de beste ter wereld.
België bezit hopvelden in de streek van Aalst en Poperinge. Er wordt wel bier ingevoerd, doch de overgrote meerderheid der Belgen verkiest inheems bier boven ingevoerde biersoorten. In- en uitvoer van bier liggen ongeveer even hoog.

b) Wijn.

Wijn is in België geen volksdrank. Hij wordt ingevoerd. Het gemiddeld verbruik bedroeg 4,50 l in 1900. Het is de laatste jaren aan het stijgen. Het bedroeg 6,5 l in 1958 en 10,6 l in 1965. Vroeger werden vooral fijne wijnen verbruikt, nu meer en meer gewone.

---

(1) Door jaarlijks verbruik bedoelen wij de hoeveelheden, die jaarlijks voor verbruik op de markt gebracht worden d.w.z. de produktie en de invoer, verminderd van de uitvoer.

In België worden in een paar gemeenten druiven gekultiveerd in serres. Met de steun van het Ministerie van Landbouw wordt er wijn vervaardigd. Wijn is meer een prestigedrank geweest voor heel wat fijnproevers, die aan een zekere wijnkultus meededen. Ongeveer 12 % van de alkohol wordt onder vorm van wijn ingenomen. Hoogst waarschijnlijk zal het verbruik toenemen, zelfs in belangrijke mate, wanneer de toepassing van het verdrag van Rome zich zal laten voelen.

Frankrijk, Portugal, Italië en Spanje voerden de laatste jaren meer dan 80 % van de wijn in. De invoer van Spaanse wijn is toegenomen ten nadele van de Portugese.

c) **Geestrijke dranken.**

Het statistisch verbruik bedroeg 1,37 l (à 50°) in 1958 tegenover 9,37 l in 1900, toen 37,5 % van de alkohol onder vorm van sterke drank ingenomen werd, tegenover slechts 11,3 % in 1958. Het verbruik van geestrijke dranken is de laatste jaren ook sterk gestegen en bedroeg in 1965, 2,24 l. Het weze daarbij opgemerkt dat er voortdurend geheime stokerijen ontdekt worden en dat er dagelijks, op legale en illegale wijze, vrij grote hoeveelheden geestrijke dranken de grenzen overgebracht worden uit Frankrijk, Nederland, Duitsland en Luxemburg, allemaal alkohollanden, waar de sterke dranken veel goedkoper zijn dan in België, dat hoge taksen heft. Het aantal stokerijen bedroeg slechts 14 in 1963, tegenover 22 in 1950. Er werd de laatste jaren zeer veel whisky verbruikt. De vraag naar vreemde likeuren en alkoholen is gestegen ten nadele van Belgische produkten. Daar waar er slechts 15.535 hl konsumptie-alkohol ingevoerd werd in 1950, steeg dit tot 55.394 in 1960 en tot 81.600 l in 1963.

De Belg kon zich, in 1965, op 34.175 plaatsen bevoorraden van geestrijke dranken. (De Fin op ongeveer 120 plaatsen).

Over de produktie en het verbruik van allerlei fruitdranken in familiekring zijn geen gegevens voorhanden, doch alles laat vermoeden dat het verbruik van cider en andere gealkoholizeerde fruitdranken in veel families belangrijk is. België wist de laatste jaren dikwijls geen uitweg met zijn overtollig fruit.

d) **Alkoholvrije dranken.**

Dank zij de voortdurende, goed gevoerde campagnes voor meer **melkverbruik** bij de jeugd, door de Nationale Zuiveldienst, is het melkverbruik gestegen van 94 l in 1950 tot ongeveer 108 l in 1965.
België staat verder in Europa aan de spits voor wat het verbruik van **waters,**

limonades, spuiwaters betreft. Het bedroeg slechts 19 l in 1950, steeg tot 39 in 1960 en tot ongeveer 55 l in 1965.

Verder is de **koffie** een nationale drank naast het bier, terwijl **tee** slechts in bepaalde middens verbruikt wordt als gezelschapsdrank. Hij wordt ook om gezondheidsredenen verbruikt.

Het verbruik tenslotte van allerlei **fruitsappen** geraakt in de mode, zelfs op officiële recepties, waar tomatensap b.v. gegeerd wordt. De kostprijs ervan remt nochtans het verbruik van allerlei vruchtensappen.

Vermelden wij hier dat er sinds 1960 meer en meer publiciteit gevoerd werd voor verbruik van melk, waters, vruchtensappen en koffie, meestal in de steden, bij middel van opvallende affiches. Deze publiciteit kan nu wedijveren met deze voor bier, wijn en sterke dranken.

II. ONTLEDING VAN HET VERBRUIK VAN ALKOHOLIKA.

Er werd nog geen enkel onderzoek gewijd aan het verbruik van alkoholika door de Belgische bevolking, als groep. Wel heeft Professor E. M. Jellinek in 1956, toen hij verbonden was aan de Wereldgezondheidsorganizatie, een vergelijkende studie gemaakt over het verbruik van alkoholika door representatieve bevolkingsgroepen in enkele Europese Staten, waaronder België. Voor ons land werd beroep gedaan op het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme en op het Instituut Solvay, dat het onderzoek leidde. Een vijftigtal teams werden gevormd, die elk een bepaalde bevolkingsgroep uit hun provincie onder de loep dienden te nemen. Dit onderzoek is, naar onze mening, niet zeer betrouwbaar om het huidig verbruik van alkoholika door de Belgische bevolking juist te leren kennen. Toch bevat het veel leerrijke elementen, die wij hier verwerken (1).

a) **Soorten drank.**

Bier wordt zowel door mannen als vrouwen gedronken. Zwaar bier wordt echter vooral door mannen verbruikt, tafelbier in familiekring door iedereen.
Wijn wordt regelmatiger gebruikt door de middenklassen dan door de arbeiders en kleine landbouwers.
Sterke dranken worden meer door mannen dan door vrouwen verbruikt. Alle lagen van de bevolking verbruiken regelmatig geestrijke dranken, de laatste jaren vooral whisky, die ingang vond bij de burgerij, nadien bij bedienden en arbeiders.

b) **Leeftijd, waarop er voor het eerst wordt gedronken.**

Vanaf de allerprilste jeugd (2 à 4 jaar) wordt de jonge Belg vertrouwd gemaakt met de smaak van het bier, dat onder vorm van tafelbier in veel gezinnen regelmatig 's middags door jong en oud gedronken wordt. Meer dan de helft der jonge mannen onder de 16 jaar drinkt gewoon « cafébier », zelfs zwaar bier. De meisjes beginnen later « cafébier » te verbruiken.
Wijn wordt later zowel door jongens als meisjes verbruikt. Voor velen was hun Plechtige Kommunie de gelegenheid om voor het eerst een kleine hoeveelheid wijn te verbruiken. Sterke drank wordt voor het eerst nog veel later gedronken, ofschoon de whisky-mode heel wat jongens en meisjes de laatste jaren vertrouwd maakte met de suksesdrank van het ogenblik.

---

(1) Ofschoon wij aan de enquête zelf heel aktief deelnamen hebben wij tot einde 1966 op de gegevens moeten wachten. Wij danken Prof. M. Hebbelinck en de heer W. Prové, socioloog, beiden verbonden aan het C. A. T. en die ons de resultaten ervan voor België overmaakten, zeer hartelijk.

c) **Milieu, waarin gedronken wordt.**

Het eigen gezinsmilieu komt in de eerste plaats zowel voor mannen als voor vrouwen, en zeker voor wat bier en wijn betreft.

Vanaf een bepaalde ouderdom wordt veel buiten de huiskring gedronken in gezelschap van vrienden en kennissen. Het herbergwezen is zeer uitgebreid in België, dat in 1965 67.546 hotels, restaurants en herbergen telde, (tegen 82.275 in 1950), d.w.z. één drankgelegenheid voor ongeveer 35 families, bestaande uit vier personen. Het is nauwelijks overdreven te zeggen dat ieder hoekhuis van een straat een drankgelegenheid is. « Le café du coin » en « le café d'en face » zijn courante uitdrukkingen te Brussel en Wallonië.

België klopt alle rekords voor wat het aantal drankgelegenheden per km2 betreft. Men telt er meer dan twee. Zij vestigden zich de laatste jaren meer en meer langs de grote wegen. Een chauffeur, die slechts tegen 60 per uur rijdt, moet op veel grote wegen, om de 4 à 5 sekonden, een drankgelegenheid voorbij. Het sterk ontwikkeld herbergwezen (meer dan een derde der herbergen zijn het eigendom van brouwerijen) en de uithuizigheid, zowel van Vlamingen, Walen als Brusselaars, verklaren het nog steeds groot verbruik van bier in de cafés. Het verenigingsleven, dat veelzijdig is, speelt zich af in lokalen van allerlei drankgelegenheden, trefpunt van honderdduizenden. Zelfs het kultureel en politiek leven speelt zich gedeeltelijk af in herberglokalen.

De laatste jaren werden overal in de grote steden, o. a. met medewerking van brouwerijen, klubhuizen voor de jeugd ingericht door vertegenwoordigers van jeugdverenigingen.

Het is totaal ondenkbaar dat zij alkoholvrij zouden zijn. De voornaamste plaats is dan ook altijd voorzien van een toog of een bar. In een paar klubhuizen (opgericht met de steun van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Kultuur !) troffen wij een bierkelder aan, die het uitzicht had van een Weense « Weinstube ».

Duizende cafés werden de laatste jaren fraai en aantrekkelijk heringericht. Zij worden ook door vrouwen bezocht, die daarom nergens met de vingers worden aangewezen zoals het in de Skandinavische landen, in Ierland en elders wel het geval is, met uitzondering voor restaurantbezoeksters.

d) **Voorraad alkoholika.**

Er wordt nu veel minder voorraad wijn ingelegd door de burgerij dan vroeger. Er zijn echter in de meeste Belgische gezinnen steeds kleine of grote voorraden bier, wijn en sterke drank aanwezig. Men moet toch steeds « op het onver-

wachts » iets kunnen aanbieden. De bevoorrading van alkoholika geschiedt overal zeer snel, zelfs tot in de kleinste dorpen. Brouwers en bieruitzetters zijn er als de kippen bij om het gerstenat (en nu ook de limonades) ten huize te bestellen. Zij rijden dag en nacht, als de Belg dorstig is en zonder bier zit.

e) **Maaltijden.**

In België wordt tijdens het **ontbijt** zelden of nooit alkoholika verbruikt ook geen wijn, zoals het in veel Franse landbouwgezinnen het geval is. Koffie is de ontbijtdrank. Het gebeurt wel dat bouwvakarbeiders in de voormiddag bier verbruiken wanneer zij hun meegebrachte boterhammen wegspoelen. Met de maaltijden is het, in tegenstelling tot het nabije Nederland, helemaal anders gesteld. Het **middagmaal** is voor de meeste landgenoten de belangrijkste, want meest volledige maaltijd. Bier staat bijna overal op tafel. Wanneer bedienden op het werk 's middags een warme maaltijd nemen, verbruiken zij ook gewoonlijk bier. Veel mannen verbruiken dagelijks bier tijdens het middagmaal, in tegenstelling tot de vrouwen, die er minder gebruik van maken.

Wijn wordt slechts in uitzonderlijke omstandigheden bij het middageten verbruikt door de doorsnee-Belg. Wijn blijft nog steeds een welstandsdrank. Wel is de gewoonte aan het doordringen om in het restaurant tijdens het middagmaal een glas wijn, te verbruiken, daar waar men het thuis met bier of water doet. Dagelijks wijnverbruik tijdens een der maaltijden is luxe in België. Sterke drank wordt nog minder dan wijn aan tafel verbruikt en zeker niet in hotels en restaurants, daar verbruik ervan een wetsovertreding inhoudt, zoals wij verder zullen zien. Dat de alkoholwet, zoals alle alkoholwetten in het buitenland overtreden wordt, hoeft geen betoog.

Wanneer het **avondeten** de belangrijkste maaltijd is wordt er eveneens bier, zelden wijn en sterke drank verbruikt, tenzij weer in bijzondere omstandigheden. Het zijn opnieuw de mannen, meer dan de vrouwen, die geneigd zijn 's avonds, bij het eten, een glas bier te verbruiken.

Men mag zeker besluiten dat er in België vrij grote hoeveelheden alkoholika verbruikt worden tijdens het middag- en het avondmaal, en vooral dan tafelbier, doch ook « cafébier », en zelfs speciaal bier, of luxebier, want er is een strekking waar te nemen om zwaar bier te drinken, ook aan tafel, tijdens de maaltijden.

f) **Verbruik van alkoholika vóór de maaltijden.**

Aperitief- of whiskyverbruik, vóór de maaltijden, is geen verspreide gewoonte, ofschoon bijna alle mannen okkasioneel een aperitief nemen vóór de maaltijd, wanneer zij bij vrienden of kennissen uitgenodigd worden, of wanneer zij zelf

als gastheer optreden en zich dan gedwongen voelen « iets » aan te bieden. De laatste jaren worden in sommige middens ook alkoholvrije dranken vóór de maaltijd aangeboden, onder vorm van fruitsappen.

Samenvattend mag men zeggen dat wanneer een aperitief verbruikt wordt vóór de maaltijd het dikwijls uit snobisme gebeurt, om te laten aanvoelen dat men van zijn tijd is. Aperitiefverbruik vóór de maaltijd is meer ingeburgerd bij de middenklasse dan bij arbeiders of gewone bedienden.

g) **Gelegenheden tot drinken.**

Er is geen gebeurtenis in het sociaal leven denkbaar die geen aanleiding zou kunnen zijn tot drinken. Er zijn ontelbare redenen om een pint bier te drinken. Bier drinken is zo essentieel voor het leven als brood eten en lucht inademen, denkt men. « Kom we gaan er eentje op pakken » is een even courante uitdrukking als « goedendag » of « goeden avond ».

Samenkomen, feestvieren, verbroederen is bijna voor iedereen ondenkbaar zonder verbruik van alkoholika, alhoewel de laatste jaren alkoholvrije dranken meer en meer aanvaard en gedronken worden op allerlei recepties. De voortdurende voorlichtingscampagnes over verkeersveiligheid, die door alkohol bedreigd wordt, zijn daaraan zeker niet vreemd.

In 1910 schreef Seebohm-Rowntree, toen hij het had over drankgewoonten in onze gewesten :

> « Avoir soif en tous temps, en tous lieux, en toutes circonstances, semble être la caractéristique du peuple belge. Pour lui tout est prétexte à boire : il boit le matin pour s'éveiller et « se donner du montant » ; à midi pour s'ouvrir l'appétit ; en quittant la table, pour faciliter la digestion ; après la besogne, pour refaire ses forces ; le soir pour se préparer au sommeil. Il boit le samedi, parce que c'est le jour de « paie » ; le dimanche parce que c'est le jour de repos ; le lundi, parce que c'est le lendemain de la veille. Il boit s'il est triste et davantage encore s'il est gai. Il boit pour se consoler ou pour se réjouir ; parce que les affaires vont bien ou vont mal ; parce qu'il a hérité d'un oncle ou qu'une tante ne lui a rien laissé ».

De toestanden zijn weinig veranderd.

Familiebezoeken. Wij hebben reeds beklemtoond dat er veel in gezinsverband gedronken wordt. Stijgende welvaart werkt alkoholverbruik in de hand. De familie doet haar uiterste best om de alkoholkultus in ere te houden. De gast wordt verwelkomd met een « Wat drinkt ge ? ». Daardoor wordt natuurlijk

whisky, zwaar bier, een borrel... bedoeld. De voortdurende campagnes voor echte « gastvrijheid « hebben nochtans het begrip doen ingang vinden dat het niet meer misstaat ook een fruitsap aan te bieden aan zijn gasten. In heel wat middens komt men ten andere tot de ontdekking dat de aangeboden sappen bijval, zelfs bij heel wat mannen, kennen.

Wanneer alleen vrouwen op bezoek komen is de « drinkdwang » (inderdaad een betere term vinden wij niet) niet zo sterk ; wanneer er alkoholika aangeboden worden gaat de voorkeur dikwijls naar « iets zoets », een aperitief of een likeurtje, alhoewel heel wat vrouwen die voornaam en modern willen doen, geen whisky zullen weigeren. Het is daarbij elegant en een bewijs van welstand, denken zij. En hoe duurder hoe liever in veel families, die een bar installeerden, zelfs in de biblioteek.

Feestjes. Het ontbreken van alkoholika op een partij wordt door de overgrote meerderheid der volwassen mannen en vrouwen, en vermoedelijk ook wel door de jongeren als een mislukking bestempeld, ofschoon de meesten nooit aan een alkoholvrij feest deelnamen. Hun opinie berust louter op vooroordeel en slenter. Alkoholika zijn er nodig om te ontremmen, om op gang te komen, om te durven, om de gezelligheid te bevorderen, denken zij rotsvast.

Verenigingsleven. Het is zeer ontwikkeld en het speelt zich meestal af in de atmosfeer van herberglokalen. Ontelbare verenigingen van kulturele, politieke, ekonomische... aard zijn gevestigd in herbergen en restaurants, zoals wij reeds schreven. Meer en meer familiefeesten (verloving en huwelijk) worden nu buiten de huiskring, in restaurants, gevierd.

Tijdens al deze aktiviteiten worden bier en andere alkoholhoudende dranken geschonken. De gewoonte is doorgedrongen ook koffies en filters aan te bieden, die zeer snel en praktisch opgediend worden. Allerlei waters zijn in de mode geraakt en degene die geen bier drinkt en er de voorkeur aan geeft een filter te bestellen of een of ander watertje, moet in veel mindere mate, dan een kwarteeuw geleden, de spot van de anderen trotseren.

Het is een gewoon en in veel middens vertrouwd verschijnsel geestelijken op veel plaatsen te zien meedrinken, b. v. op een bal ten voordele van parochiale werken. En wanneer een eerwaarde in de huiskring verschijnt wordt de fles dadelijk aangesproken. « Het is toch het minste wat men kan doen » hoort men nu nog overal op het platteland uit de mond van de parochianen.

De Rooms Katolieke godsdienst oefent zeker een invloed uit op het verbruik van alkoholika. Deze in onze gewesten traditionele, eeuwenoude godsdienst verkondigt wel de deugd der matigheid, naast drie andere « kardinale deugden » doch zelden met groot entoesiasme. Veel geestelijken gaan het overdadig ge-

bruik (misbruik en verslaving !) door hun onderdanen oogluikend voorbij. In heel wat kristelijke gezinnen vindt men een Pallieteriaans opschrift zoals :

« Ons Heerke veranderde water in wijn
Waarom zou zat zijn zondeke zijn ? »

Bijeenkomsten van zakenlui. Een groot gedeelte ervan — zeker niet de meerderheid — gaat door in drankgelegenheden. Er zijn wel bepaalde beroepen, zoals de beurslui, wier vergaderlokaal bijna steeds gelegen is in drankgelegenheden. Veel zaken worden tussen « pot en pint » afgesloten.

Sportgebeurtenissen. Voetbal — en wielrennersklubs hebben naast de duivenmelkersverenigingen hun lokaal in een of andere drankgelegenheid.

Voetbal- en andere sportvedetten worden door brouwerijen aangespoord een café te openen. Wij hebben het meegemaakt dat 80 % van de Belgische deelnemers aan de populaire Ronde van Frankrijk cafébazen waren. Veel oude sportgloriën slijten de rest van hun dagen in een sportcafé, koutend met hun bierdrinkende klanten.

Tussen 1950 en 1960 hadden heel wat affiches, die tot bierverbruik aanspoorden de sport tot voorwerp. Publiciteit voor alkoholvrije dranken en voor melk pakt nu ook uit met sportvedetten.

Men mag aannemen dat er vóór en tijdens sportgebeurtenissen door de beoefenaars van de sport geen alkoholhoudende dranken verbruikt worden. Anders is dit gesteld na prestaties. Regelmatig ondervinden voetbalklubs last omdat sommige spelers zich te buiten gaan, na de match verkeersongevallen veroorzaken enz...

Zeer veel sportliefhebbers — waarschijnlijk de meerderheid — verbruiken alkoholika na de sportgebeurtenissen. Dit is zeker het geval wanneer de toeschouwers aan sterke emoties blootgesteld geweest zijn, na daverende overwinningen of beschamende nederlagen.

Bij grote internationale voetbalmatchen gebeurt het weleens dat heel wat toeschouwers, ook vóór en tijdens het spel drinken, vooral degenen, die verre verplaatsingen doen, en niet zelden sterke drank, die met kleine hoeveelheden in vest- of broekzak op het stadium gebracht wordt, zoals het in Warschau of Helsinki het geval is.

Leger en jeugdorganizaties. Over het leger zijn wij minder goed ingelicht, ofschoon iedereen wel weet dat de soldaat en de officier het gemakkelijk heeft om zich tegen voordelige voorwaarden bier en een grote variëteit van dranken aan te schaffen. De alkoholwet wordt dagelijks in de mess overtreden, waar men ook sterke drank van meer dan 22° voor verbruik ter plaatse kan kopen. Doch in België neemt men het niet zo nauw. Zelfs onder de hoogste

gezagdragers treft men personen aan, die met het civisme sollen en niet aarzelen, met veel dekoraties getooid, de wet op het alkoholregiem te overtreden. Deze eerbare lui zullen wel verklaren, dat de wet uitstekende diensten bewijst aan de ... arbeiders, doch hun heilige vrijheden aantast.

Een woord nog over de jeugdorganizaties, die het zeker niet nauw nemen met de voorschriften over het verbruik van alkoholhoudende dranken. Heel wat jongeren hebben leren drinken niet alleen in het leger, doch ook reeds in hun jeugdorganizatie.

In de jeugdklubs, die met steun van de Regering, na de wet tot zedelijke bescherming van de jeugd in 1960 gestemd, opgericht en in het leven gehouden worden, krijgen de jongeren, meestal 16 à 18 jarigen, de gelegenheid bier (op veel plaatsen ook zwaar bier, wijn en aperitieven te drinken. Wij waren in de gelegenheid de belangrijkste jeugdklubs in de voornaamste agglomeraties te bezoeken. Wij konden ervaren dat er niet zoveel interesse was voor de kreatieve aktiviteiten. Wel lopen de klubs of de huizen gedurende het weekeinde en vooral op zaterdagavond bomvol. Op sommige plaatsen vloeit het bier er onafgebroken en wordt het door beroepskellners besteld. Bijna overal hebben wij publiciteit aangetroffen voor het bier van de brouwerij, die ofwel het bier levert, ofwel het jeugdtehuis of de klub hielp oprichten. Ons fameus patersbier en dit der grote brouwerijen blijft zeker niet ten achter in de instellingen, die wij meermaals hoorden bestempelen als cafés voor de jeugd of als zuiphuizen. Het is ons verschillende malen opgevallen dat de klubs in Wallonië soberder waren dan de meeste Vlaamse. Deze laatste schijnen in grote getale bezocht te worden door de jeugd uit de burgerij, die met veel geld op zak rondloopt. Eerlijkheidshalve voegen wij hier aan toe dat er op veel plaatsen ook koladranken, en hier en daar ook veel koffies gedronken worden, vooral door de meisjes.

h) **Ritueel.**

Er wordt overal veel gedronken « op de gezondheid » van de anderen.

In alle herbergen worden er rondes betaald. Daarin is de Belg zeer genereus. Zeer weinig verbruikers willen de reputatie hebben niet mee te doen. Liever lang zijn beurt afwachten en laat in de avond een zesde of zevende ronde (zijn ronde !) betalen dan op een gewoon uur naar huis te keren.

Speciaal met de Nieuwjaarsdagen moet er op het voorbije en op het nieuwe jaar gedronken worden, zowel in de huiskring als in de drankgelegenheden.

De laatste jaren is ook deze gewoonte doorgedrongen op het werk, zodat de eerste arbeidsdag van het jaar een nationale drinkdag aan het worden is, waaraan niemand zich graag onttrekt. Daar opnieuw komt de goede reputatie (!) in het gedrang. En iedereen is toch graag zoals iedereen !

Er wordt weinig gespeeld om te drinken ofschoon het biljart- en kaartspel in de herbergen toch heel wat aanleiding geeft tot drankverbruik, evenals de vaak opwindende, sterk ingeburgerde caféspelen met allerlei toestellen.

i) **Houding tegenover het matig verbruik en de geheelonthouding van alkoholhoudende dranken.**

Matig verbruik van alkoholika door mannen en vrouwen wordt algemeen aanvaard of onverschillig bejegend zowel door mannen als door vrouwen en wel voor beide geslachten.

Geheelonthouders — vooral mannen — worden overal zeer sceptisch onthaald en niet zelden als spelbrekers beschouwd en met spot bejegend. Gestabilizeerde alkoholisten komen dan ook dikwijls in de verleiding om mee te doen, om zich te voelen, zoals de anderen, met alle gevolgen vandien.

Het eerste motief der geheelonthouding is waarschijnlijk de gezondheid, veel meer dan geestelijke of morele principes, de smaak of de kostprijs der dranken. Bij de georganizeerde geheelonthouders overwegen waarschijnlijk principes en morele beweegredenen. Geheelonthouders, om morele redenen, worden over 't algemeen, als belachelijk bestempeld, ofschoon er de laatste jaren hier en daar wel een gunstige kentering waarneembaar is.

Het aantal geheelonthouders in België is niet gekend. Hoogst waarschijnlijk verbruikt meer dan 95 % der mannelijke bevolking, boven de 21 jaar, nu en dan alkoholika. Er zijn veel meer vrouwen die niet drinken dan mannen, doch het aantal is niet gekend.

III. MISBRUIK VAN ALKOHOLIKA.

België heeft af te rekenen met verschillende vormen van alkoholisme, die wij hier, kort samengevat aan de hand van enkele statistieken (1), behandelen.

a) **Openbare dronkenschap.**

Jaren	Afzonderlijk bedreven	Verbonden met een misdrijf	Totaal
1935	6.437	2.880	9.317
1950	7.447	2.209	9.656
1955	10.729	2.038	12.767
1956	11.802	2.025	13.827
1957	12.495	1.850	14.345
1958	11.834	1.984	13.818
1959	11.606	1.879	13.485
1960	12.281	1.938	14.219
1961	12.729	1.637	14.366
1962	12.344	1.384	13.728
1963	12.063	1.303	13.366
1964	10.141	1.376	11.517

Degenen, die beweren dat er geen openbare dronkenschap meer voorkomt, zijn niet op de hoogte van de werkelijkheid. Openbare dronkenschap zit achter het stuur of wordt 's nachts, of heel vroeg in de morgen geverbalizeerd. Zij wordt zeker oogluikend voorbijgegaan en menig agent of rijkswachter is er niet voor te vinden om een gewone openbare dronkenschap, zonder gevolgen, op het boekje te zetten.

Overmatig drinken en dronkenschap door mannen wordt zeker door de andere mannen niet veroordeeld, op voorwaarde althans dat zij niet gepaard gaat met baldadigheden of het gezin in het gedrang brengt. Een grote drinker geniet, in veel middens, een zeker prestige, bij zoverre dat het in België tot vóór 1960 regelmatig voorkwam uitgesproken publiciteit te voeren voor onmatig bierverbruik.

« Wie niet drinken kan is geen man » zegt een spreekwoord en een « stevige pint » drinken is in heel wat omstandigheden een gewoonte. Het is zelfs algemeen aanvaard in de voormiddag bier of andere alkoholika te verbruiken. Iemand die zijn nadorst wil lessen, kan dit in alle herbergen, zonder kritische bemerkingen te moeten trotseren, voor iedereen doen.
Er zijn ouders die hun dochter waarschuwen, wanneer zij kennis aanknoopt

(1) Afkomstig van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

met een jonge man, die de reputatie heeft « de pintjes te lusten ». De meerderheid der verloofde meisjes neemt het nogal lichtzinnig op en aarzelt zelfs niet met iemand, die graag en veel drinkt, in het huwelijk te treden. Haar grote liefde is daartegen een grote waarborg, menen zij, zonder aan eventuele drankzucht te denken.
Dronkenschap wordt vooral veroorzaakt door de omstandigheden en is afhankelijk van de groep, waarin men zich bevindt.

Zo wordt drankmisbruik (de bloemetjes eens buiten zetten) geduld, aanvaard en zelfs in de hand gewerkt met de Kerstdagen, en vooral met Nieuwjaar. En op heel wat plaatsen meent men dat men op een huwelijksfeest dronken moet geraken om zich eens goed te vermaken.
Er zijn ook bepaalde beroepen, die aan drankmisbruik blootgesteld zijn : dit der bouwvakarbeiders, havenarbeiders, postbedienden op het platteland met de Nieuwjaarsdagen, kellners, barmans, bepaalde journalisten op perskonferenties, doeaniers... Veel universiteitsstudenten en militairen gaan zich regelmatig te buiten.
De dronken vrouw echter wordt niet aanvaard, noch door mannen en zeker niet door vrouwen. De vrouwen zijn meer genuanceerd ten overstaan van misbruik van alkoholika door mannen. Wanneer deze slechts licht beschonken zijn stemmen veel vrouwen er graag mee in, of aanvaarden hen, min of meer noodgedwongen, als iets natuurlijks.
Uitgesproken dronkenschap bij mannen wordt door een grote minderheid van vrouwen zeker niet aanvaard. Zij hebben het bepaald niet op vriendschapsbetrekkingen gemunt met mannen, die regelmatig dronken zijn. Haar houding is milder wanneer dronkenschap zelden voorkomt.

b) **Dronkenschap achter het stuur.**

België is voor buitenlanders één groot dorp, dicht bevolkt en met druk begane en bereden wegen. Het snelverkeer is in grote mate toegenomen. Volgens de huidige Minister van Verkeerswezen, de heer A. Bertrand, is het probleem der verkeersongevallen het voornaamste sociaal probleem der laatste jaren in ons land geworden.
In 1964 werden er 236.163 verkeersongevallen genoteerd tegenover 113.460 in 1954 en 30.720 in 1947.
In 1964 werden er ter plaatse 1.351 personen gedood tegenover 811 in 1954. Het aantal zwaar gekwetsten bedroeg 17.626 in 1964 tegenover 7.126 in 1954. Welke rol speelt de drank ? De statistieken van het Nationaal Instituut voor de Statistiek vermelden slechts de « klaarblijkelijke dronkenschap » van overle-

vende weggebruikers, bij een ongeval betrokken. Wanneer het om doden of zwaar gekwetsten gaat wordt zelden of nooit aandacht geschonken aan hun eventuele staat van intoxicatie. Politie en Rijkswacht hebben maar één bekommernis : de 900 opbellen, ten einde de slachtoffers zo snel mogelijk te laten wegvoeren.

De drank werd vermeld, bij verkeersongevallen, in :

1951	2.688	1962	5.585
1955	3.963	1963	5.979
1958	4.304	1964	6.693
1959	4.662	1965	7.024
1960	5.526	1966	6.819
1961	5.387		

De rampen van Asse (april 1966) en van Ougrée (mei 1966) hebben waarschijnlijk voor gevolg gehad dat de alkoholintoxicatie in 1966 afgenomen is.

Wij vermoeden dat de drank de rechtstreekse of onrechtstreekse oorzaak is van ongeveer één derde der zware en dodelijke verkeersongevallen. Met drankmisbruik gaan natuurlijk meestal gepaard : overdreven snelheid, of miskenning van het verkeersreglement, of vermoeidheid (vooral van de ogen) enz... Voor 1965 zou dit meer dan 700 doden betekenen.

Bloedafnemingen (geregeld door de wet van 1958) worden gewoonlijk maar bevolen, wanneer de verbalizanten voor « klaarblijkelijke dronkenschap » staan, zodat de meeste totaal overbodig waren.

De statistieken over de bloedafnemingen werden slechts opgemaakt na jaren aandringen door het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme. Over de jaren 1960-1962 is ons niets bekend.

Alkoholgehalte bij bloedafnemingen

Alkoholgehalte	**Totaal aantal bloedafnemingen per jaar**			
	1963	**1964**	**1965**	**1966**
van 0 g tot 0,49 g per l	102	177	158	173
van 0,50 g tot 0,99 g per l	136	177	221	212
van 1 g tot 1,49 g per l	546	692	763	797
van 1,50 g tot 1,99 g per l	1.423	1.879	2.068	2.025
van 2 g tot 2,49 g per l	1.705	2.514	2.643	2.632
van 2,50 g en meer per l	982	1.510	1.591	1.679
Onbekend	83	98	117	113
totaal	4.977	7.047	7.561	7.631

Het Gerecht grijpt vanzelfsprekend ook meer en meer in. Het aantal veroordelingen wegens dronkenschap tot het ontzeggen van het sturen van een voertuig ziet er uit als volgt :

1951	2.156	1962	5.770
1955	3.927	1963	5.378
1958	5.278	1964	5.874
1959	5.088	1965	6.514
1960	5.595	1966	6120
1961	6.095		

Duur der ontzegging van het sturen wegens dronkenschap

Jaar	**1 maand tot 6 maand**	**6 maand tot 20 jaar**	**Levenslang**
1963	2.196	260	50
1964	2.352	255	75
1965	2.805	383	127

Sinds mei 1966 traden veel Rechters in de meeste Arrondissementen strenger op, geschokt door de brutale ongevallen van Asse en Ougrée.

Dronkenschap aan het stuur wordt zeker niet aanvaard en zelfs ten strengste afgekeurd in meer en meer middens. De bevolking geeft zich nu voldoende rekenschap van het feit dat een dronken of beschonken chauffeur een publiek gevaar is. Opgesloten chauffeurs, wegens dronkenschap, genieten nochtans een zekere sympatie bij de chauffeurs of andere weggebruikers, waarvan er velen regelmatig geïntoxikeerd de wegen onveilig maken en dus maar al te goed weten dat lichtzinnigheid rampspoedige gevolgen kan hebben. Na de ramp van Asse ging de sympatie van de bevolking al evenzeer naar de opgesloten chauffeur en zijn gezin als naar de ouders van de 10 overleden kinderen, de andere gekwetste makkertjes en hun onderwijzeres.

De drinkdwang is nochtans zo sterk gebleven dat veel chauffeurs, motorrijders, fietsers — zonder de zo kwetsbare voetgangers te vergeten — nog steeds en overal onder de verleiding en de druk gebracht worden om er eentje, « eentje maar » te verbruiken. Eerlijkheidshalve dient hier aan toegevoegd dat de laatste jaren menig drankslijter, bewust van zijn verantwoordelijkheid, een positieve houding aanneemt en aan dronken chauffeurs alkoholika weigert te verkopen. Velen afficheerden het zeer snel populair geworden : « Glaasje op ? Laat je rijden ! ».

c) **Arbeid en drankmisbruik.**

Wij zijn zeer slecht ingelicht over drankgebruik en — misbruik op het werk of na het werk. Het valt op dat het juist op maandagmorgen is dat er het meest

ongevallen op weg naar het werk genoteerd worden. De grotere afstanden die door velen op maandagmorgen afgelegd worden zijn niet de enige oorzaak. Dezelfde afstanden immers worden ook op vrijdagavond, na vermoeiende prestaties, afgelegd. Alkoholika en vermoeidheid spelen zeker een grote rol, bij de verkeersongevallen naar het werk op maandagmorgen.
Wij onderlijnden reeds dat bij het uitoefenen van bepaalde beroepen een grote drinkdwang heerst. De laatste jaren zouden vreemde arbeiders wegens drankmisbruik op het werk dit laatste onveilig maken. Doch hier tasten wij ook nog volledig in het duister. Naar onze mening heeft de Nationale Vereniging tot voorkoming van Arbeidsongevallen tijdens haar tienjarig bestaan (1956-1966) veel te weinig (of geen) aandacht geschonken aan de invloed van de drank tijdens, voor en na de arbeidsuren.

d) **Dronkenschap en misdadigheid.**

Jaren	**Totaal aantal personen door de kriminele statistiek weerhouden**	**Totaal der personen wie een feit van dronkenschap wordt ten laste gelegd, hetzij vóór, hetzij bij gelegenheid van het misdrijf**	**%**
1935	38.518	7.837	19,18
1950	30.545	4.430	14,50
1955	26.519	3.714	14,00
1956	27.337	3.833	14,02
1957	26.305	2.816	10,71
1958	26.899	4.188	15,57
1959	28.207	3.841	13,62
1960	27.665	3.935	14,22
1961	28.427	4.324	15,21
1962	27.443	3.966	14,45
1963	26.905	3.673	13,65
1964	27.853	3.094	11,11

Op het totaal van de 3.673 veroordeelden in 1963 kwamen 2.669 recidivisten voor, wat wel laat vermoeden dat veel kronische drinkers en drankzuchtigen heel wat op hun kerfstok hebben.

e) **Alkohol en verslaving.**

Het aantal drankzuchtigen werd nog niet vastgesteld. Door drankzuchtigen verstaan wij hier degenen, die hun kontrole over hun drinken verloren hebben, de gamma-alkoholisten van E.M. Jellinek. De ramingen, die het aantal drankzuchtigen, op minstens 40.000 schatten zouden wel onder de werkelijkheid kunnen

liggen. Men mag aannemen dat er op iedere 7 à 8 mannen één vrouw drinkt. Vermoedelijk ligt het aantal drankzuchtige vrouwen hoger dan vijf duizend.

Naast deze groep verslaafden is er nog een veel grotere groep (100.000 à 200.000 ?) die dagelijks of zeer regelmatig grote hoeveelheden alkoholika verbruikt zonder kennelijk dronken te zijn, en zonder de kontrole over hun verbruik te verliezen. Zij zijn te vergelijken met de eksessieve drinkers in Frankrijk en kunnen geen dag meer doorbrengen zonder veel te drinken. Zij schaden hun gezondheid, beroven hun familie van heel wat inkomsten en zijn dikwijls heel gevaarlijke weggebruikers.

Wij menen te mogen verklaren dat de term « drankzuchtige » of « alkoholist » niet zeer gebruikelijk is. Wanneer de bevolking het heeft over iemand « die drinkt » of misbruik maakt van alkoholika of verslaafd geraakt is aan de drank, heeft zij het wel over « alkoholieker », doch vooral over een « zuiper » een « zatlap », een « dronkaard ». De ongekontroleerde drinker, die nu door alle deskundigen als een zieke beschouwd wordt, wordt door de meerderheid der bevolking als dusdanig niet aanvaard, wel als een zwakkeling, als « iemand zonder karakter ».

De bevolking heeft een zeker gevoel van « kompassie » voor de ongevaarlijke « dronkaard » die iedereen met rust laat, doch zij veroordeelt de drankzuchtige, die zijn vrouw en kinderen mishandelt. Zij verkiest liever geen kontakt te onderhouden met families van alkoholisten, die van haar kant ook de samenleving gaat vluchten, zodat de meeste families van drankzuchtigen geïsoleerd geraken, zoals de drankzuchtige zelf, met dien verstande dat hij toch nog van tijd tot tijd kan beroep doen op zijn toxicum, om de werkelijkheid voor enkele uren of dagen of weken te ontvluchten.

f) **Alkohol en doodsoorzaken.**

Ook hier tasten wij volledig in het duister. Wanneer we b. v. de 116.718 doodsoorzaken in 1963 beschouwen vinden wij een rubriek « Alkoholisme » met 141 gevallen, voorkomend in de rubriek van stoornissen van karakter, gedrag en intelligentie.

Er zijn echter talrijke andere sterfgevallen veroorzaakt door alkohol en gerangschikt b. v. bij levercirrose (908 doden) waaronder 559 mannen, verkeersongevallen op openbare wegen (1.840), zelfmoorden (1.300), zonder de ziekten van het zenuwstelsel, van de bloedsomloop-, ademhalings- en spijsverteringsorganen te vergeten.

Het is niet uitgesloten dat jaarlijks verschillende duizenden overlijdens recht-

streeks of onrechtstreeks veroorzaakt worden door drankmisbruik en dat alkoholisme één der voornaamste doodsoorzaken is in ons land.

Wij besluiten dit hoofdstuk over drankmisbruik door er op te wijzen dat er nog steeds een rapport dient gemaakt te worden over de gevolgen van het drankmisbruik in België. Daaruit zou ongetwijfeld blijken dat de alkoholizatie en het alkoholisme aan ons land jaarlijks miljarden kosten.

IV. DE WETGEVING IN BELGIE.

a) **De fiskale wetgeving.**

Deze heeft een direkte, onmiddellijke invloed uitgeoefend op het verbruik van de wettelijk in België vervaardigde alkohol. Dat kon men reeds in 1903, en in mindere mate in 1913, vaststellen. In 1903 daalde het verbruik van gedistilleerd tot 5,32 l (à 50°) ten opzichte van 8,38 l in 1902, alleen ten gevolge van de prijsverhoging na het heffen van accijnzen. Ook na de twee wereldoorlogen hebben fiskale maatregelen het verbruik doen dalen, in de perioden 1924-1926, 1931-1933 en 1947-1949.

De Belgische Staat, als geen ander land, haalt het maximum uit het verbruik van geestrijke dranken, die op zijn grondgebied gedistilleerd worden.

Dergelijke (gevaarlijke) politiek prikkelde het winstbejag bij sommigen. Geheime stokerijen waren steeds in werking. Zelfs werd er metylalkohol voor verbruik op de markt gebracht, wat in 1958 de dood, op enkele weken tijds, van twaalf personen, waaronder 3 Noorse matrozen, veroorzaakte.

De bevolking wordt aan de grenzen voortdurend geprikkeld om gedistilleerd mee te nemen of over te smokkelen. De kostprijs van gedistilleerd ligt veel lager in Nederland, Frankrijk, Duitsland en in het Groot-Hertogdom Luxemburg. De Belgische fiskale wetgeving op geestrijke dranken is een tweesnijdend zwaard. Eensdeels moest zij de geestrijke dranken uit het bereik van de bevolking brengen ten voordele van het veel goedkoper bier, doch anderdeels werkte zij een ongezond klimaat in de hand, dat de illegale produktie en handel in het binnenland en aan de grenzen tot gevolg had. Wij menen dat België het sprekend bewijs levert dat fiskale maatregelen **alleen** de drankgewoonten wel beïnvloeden, doch zeker niet grondig wijzigen.

b) **De wet op het regiem van de alkohol in 1919.**

Deze wet is enig in de wereld omdat zij het verbruik van geestrijke dranken regelt zoals het nergens anders gebeurt. Inderdaad in België is het verbruik van geestrijke dranken verboden in drankslijterijen en in de openbare plaatsen. Daarbij is het aan de drankslijters eveneens verboden geestrijke dranken voor eigen verbruik in huis te hebben, zelfs in plaatsen, die niet toegankelijk zijn voor het publiek.

Deze wet mag beschouwd worden als een voor België zeer belangrijke sociale wet, die een diepe weerslag had en nog heeft op de drankgewoonten der laatste veertig jaren. Ofschoon zij dikwijls overtreden wordt door bepaalde bevolkingsgroepen en door zeer veel drankslijters, heeft zij van België opnieuw een volk

van bierdrinkers gemaakt en heeft zij de geestrijke dranken uit het onmiddellijk bereik gebracht der massa verbruikers in de ontelbare drankslijterijen. Door de wet van 1919 is België, dat vóór 1914 ook een borrelland was, terug een land van bierdrinkers geworden (met alle voor- en nadelen vandien).

De wet op het regiem van de alkohol wordt nochtans door de bevolking niet als een prohibitiewet beschouwd of aangevoeld, aangezien men zich gemakkelijk sterke dranken kan aanschaffen in duizende kruidenierswinkels in alle steden, gemeenten en wijken.

De wet is nochtans de steen des aanstoots van veel drankslijters, die liever zeer dure, sterke dranken, waarop zij grote winsten zouden kunnen nemen, wensen te verkopen. Nu gaat de winst op de verkoop van sterke dranken naar de kruidenierswinkels en naar houders in grootsteden van privéklubs, die de wet ontduiken en uitsluitend opgericht werden om geestrijke dranken te laten verbruiken, gewoonlijk door bemiddelden en door jonge grootdoeners.

Herhaalde malen zijn belangengroepen er in gelukt druk uit te oefenen op Regering en Parlement om de sterke dranken geheel of gedeeltelijk vrij te krijgen voor de drankslijters en voor het publiek. Telkens werden er entoesiaste verdedigers van de wet gevonden in de Kommissies van Kamer en Senaat en op de tribune van beide Kamers.

Op een voor velen verassende wijze werd de wet echter in 1965 toch gewijzigd in die zin dat er nu alkoholhoudende dranken, zonder onderscheid, tot en met 22° in het openbaar mogen verkocht en verbruikt worden. Vóór 1965 mochten er alleen dranken, die geen hoger alkoholgehalte dan 18° bereikten, in het openbaar verbruikt worden.

Wordt over de toepassing van de wet door het Ministerie van Financiën nu beter gewaakt ? Wij betwijfelen het zeer sterk. De meeste Belgen vinden het niet zo erg bepaalde wetten, en zeker de alkoholwet, regelmatig te overtreden. De hoogste gezagdragers, zelfs sommigen, die haar ambtshalve moeten helpen toepassen, gaan niet vrijuit. Civisme wordt in België weleens uitsluitend lippengeprevel.

c) De wet op de drankslijterijen van gegiste dranken.

Zij dateert eveneens van 1919. Zij is veel minder gekend en regelt de vereiste voorwaarden tot het openen van een drankgelegenheid en het laten verbruiken, in het openbaar, van gegiste dranken. Zij voorziet echter geen sluitingsuur. Het zijn de steden en gemeenten, die in België grote bevoegdheden bezitten, die hier de maatregelen treffen. De wet is nochtans veel te liberaal. Praktisch iedereen kan gelijk waar een drankgelegenheid openen.

Financiële moeilijkheden zijn er zelden want alle grote brouwerijen verlenen leningen, zelfs aan kruideniers, om haar bier maar aan de man te brengen.

d) **De drie besluitwetten van 14 november 1939.**

Twee ervan verscherpten de wet op het regiem van de alkohol en de wet betreffende de slijterijen van gegiste dranken. De derde beteugelt de openbare dronkenschap. Zo kan iemand die wanorde, schandaal, of voor een ander of voor hem zelf gevaar veroorzaakt, in het gemeentelijk huis van bewaring of in de veiligheidskamer van de rijkswacht opgesloten worden gedurende ten minste twee uren en ten hoogste twaalf uren. De besluitwet voorziet wel dat geneeskundige zorgen kunnen verstrekt worden, doch over het algemeen worden dronken personen zonder veel begrip voor hun toestand en noden op louter repressieve wijze bejegend, ofschoon wij graag noteren dat er in de houding van enkele Politiekommissarissen een gunstige verandering optreedt, zodat sommige dronken personen hier en daar ook als zieken behandeld worden.

e) **De wet op de bloedafneming van 15 april 1958.**

Niet alleen werden door deze wet strengere straffen voorzien voor iemand, die in staat van dronkenschap verkeert onder bepaalde voorwaarden, doch werd de bloedafneming ingevoerd. De individuele vrijheden, door de Grondwet gewaarborgd, werden geëerbiedigd. De bloedafneming kan niet willekeurig gebeuren. De vermoedelijke dader of het slachtoffer moet bij een ongeval betrokken zijn. Er moeten daarenboven tekenen van dronkenschap vertoond worden. Er kunnen wettige redenen zijn om de bloedproef te weigeren. Zij dient door een opgevorderde geneesheer gedaan te worden, doch de persoon op wie de bloedproef wordt verricht kan op eigen kosten een geneesheer, naar keuze, bij de bloedproef laten ontbieden.
Vergeleken bij alle Europese wetten, die de bloedafneming regelen, is de Belgische de meest milde, aangezien men ten minste 1,5 g alkohol per duizend ml bloed moet vertonen om onder haar toepassingsgebied te vallen.
Een louter preventieve maatregel bepaalt dat de bestuurders van voertuigen en geleiders van rijdieren door de daartoe bevoegde politieambtenaren kunnen verzocht worden gedurende twee uur niet verder te rijden, als er tekenen van intoxicatie door alkohol aanwezig zijn.
De wet, die met 169 ja-stemmen, en drie onthoudingen in de Kamer en met 138 ja-stemmen tegen 2 neen-stemmen en 5 onthoudingen in de Senaat werd bekrachtigd, kwam slechts in de zomer van 1959 in werking, na het verschijnen van het Koninklijk Besluit van 10 juni 1959 over het bloedonderzoek.
Het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme heeft zich heel wat inspanningen

moeten getroosten om statistieken te doen publiceren over de resultaten der gedane bloedafnemingen. De eerste bekomen gegevens handelden slechts over het jaar 1963. Met zekerheid mag men zeggen dat de bloedafnemingen hoofdzakelijk betrekking hebben op gevallen van « kennelijke dronkenschap » omdat de wetgever de bloedafneming dan pas toelaat wanneer er bij verkeersongevallen, indiciën van dronkenschap aanwezig zijn. De bloedafneming kan steeds, straffeloos geweigerd worden, wanneer de chauffeur in geen ongeval betrokken is, zoals wij reeds zegden.

Onmiddellijk na het 3de Internationaal Kongres over Alkohol en Wegverkeer, dat in 1962 te Londen doorging, heeft het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme bij de Regering aangedrongen om o.a. het strafbaar bloedalkoholgehalte te verlagen tot 0,5 g per duizend en om de ademtest wettelijk te bepalen. Slechts de dramas te Asse en te Ougrée hebben de Regering er toe verplicht een wetsontwerp in te dienen, op 1 juni 1966, nadat Senator S. Flamme, op 12 mei een wetsvoorstel ingediend had, ten einde het strafbaar alkoholgehalte te verlagen tot 0,8 g en om een ademtest in te voeren. Uit de houding van de Regering en van de Kommissie van de Justitie van de Senaat bleek de vrees om een onpopulaire maatregel uit te vaardigen.

In blitz-tempo (de massa moest gepaaid worden !) behandelde de Senaat het wetsvoorstel en het Regeringsontwerp, doch dierf aan het strafbaar alkoholgehalte niet raken. Wel wilde hij een ademtest invoeren, die op zeer willekeurige wijze zou kunnen aangewend worden. Verbod zou opgelegd worden nog te sturen met een bloedalkoholgehalte boven 0,8 g zonder dat er echter strafmaatregelen voorzien zijn. De Senaat stemde de wet einde juni 1966, vóór het Parlementair verlof. Op het ogenblik dat wij deze nota voorbereiden (febr. 1967) doen velen de indruk op dat bepaalde Kamerleden onder druk gezet worden en dat men weleens het probleem op de lange baan zou kunnen schuiven. De massa heeft Asse vergeten ! De dagbladredakteurs die lange, verontwaardigde artikels pleegden, zwijgen ! Ondertussen kan men verder ongestraft achter het stuur de grootste risico's nemen (1).

---

(1) Op 27 juni 1967 werd door de Senaat een wet gestemd (118 voor, 4 stemmen tegen, 2 onthoudingen). Voortaan zal een ademtest (blazen in een ballonnetje) kunnen opgelegd worden :
— aan de vermoedelijke dader van een verkeersongeval of aan ieder die het mede heeft kunnen veroorzaken, zelfs indien hij het slachtoffer ervan is ;
— aan eenieder die op een openbare plaats een voertuig of een rijdier bestuurt ;
— aan eenieder die aanstalten maakt om op een openbare plaats een voertuig of een rijdier te besturen (Zie Belgisch Staatsblad van 3 aug. 1967).
Wanneer de ademtest een alkoholgehalte, dat hoger ligt dan 0,8 g per liter, aantoont zal de chauffeur, de motorrijder, de fietser, enz... gedurende verschillende uren verbod opgelegd worden een voertuig te sturen. Het strafbaar alkoholgehalte van 1,5 g werd niet verlaagd.
De Kamer had op 15 juni 1967 de wettekst (licht gewijzigde tekst, die in juni 66 door de Senaat weerhouden werd) aangenomen met 157 stemmen, tegen 3 en één onthouding.

f) De wet tot zedelijke bescherming van de jeugd.

Deze wet, van 15 juli 1960, verbiedt o.a. de aanwezigheid in danszalen en drankgelegenheden, terwijl er gedanst wordt, aan elk ongehuwd minderjarige, beneden de achttien jaar, indien deze niet vergezeld is van zijn vader, zijn moeder, zijn voogd of de persoon aan wiens bewaking hij is toevertrouwd.

V. VERBRUIK VAN ALKOHOLIKA NA DE TWEEDE WERELDOORLOG.

De eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog waren gekenmerkt door een uitbundige levensroes van een alles behalve acetische bevolking, die van een vrij hoge levensstandaard kon genieten. Er werden dan ook dadelijk grote hoeveelheden bier, gedistilleerd en wijn op de markt gebracht en gretig verbruikt, na een periode van schaarste.

Over het algemeen kan men een stijgend verbruik van allerlei alkoholhoudende dranken door vrouwen waarnemen, ten gevolge van haar veranderde positie in de samenleving. Cocktail-parties en dies meer waren niet uit de lucht, vooral in de burgerij.

Een sterke beïnvloeding van buitenlandse drinkgewoonten, o.a. via de kontakten met soldaten der zegevierende legers, deed zich voelen. In de huiskring wordt thans veel meer bier en alkoholika verbruikt dan voor de Tweede Wereldoorlog. Ontelbare bals — o.a. de bals van de burgemeesters — werden en worden nog ingericht. Ongelooflijke hoeveelheden alkoholika worden dan verbruikt tot in de late uurtjes. De whisky vloeit er overvloedig. Hij is een begrip geworden. Invoer en verbruik ervan gingen de hoogten in.

Invoer van whisky in België

Jaren	aantal hl	Jaren	aantal hl
1958	10.498	1962	31.712
1959	13.415	1963	40.882
1960	21.836	1964	40.488
1961	23.305	1965	51.146

Een andere welstandsdrank der laatste jaren is de schuimwijn, hoofdzakelijk ingevoerd uit Frankrijk, en die onder de benaming « champagne » in heel wat middens ingang vond.

Invoer van schuimwijn uit Frankrijk

Jaren	aantal hl	Jaren	aantal hl
1960	12.793	1963	13.835
1961	12.032	1964	17.448
1962	13.124	1965	21.693

De jeugd bleef, over het algemeen, beter gevrijwaard dan in andere landen ofschoon ook heel veel jongeren, dikwijls uit gegoede middens, vroeg aan het drinken gingen, de zakken vol geld, vrij en teugeloos door hun ouders aan hun lot overgelaten.

De wet van 1960 stelde heel wat problemen voor de dansende jongeren, onder de 18 jaar. Zij werden uit de talrijke dancings geweerd.

In de belangrijkste Centra zijn nu jeugdtehuizen geopend door verenigingen zonder winstoogmerken. Die huizen hebben op zaterdagavond het uitzicht van cafés en dancings, waar een dichtopeengepakte jeugd haar vermaak komt kopen, en waar naast kola- en andere dranken grote hoeveelheden bier verbruikt worden. De jeugd, die er op zaterdag en andere dagen aan kreatief werk doet, vormt een kleine uitzondering. Sommige jeugdtehuizen (met bierkelder en ronkende publiciteit voor paters - en ander bier (zoals wij reeds schreven) dreigen te ontaarden tot zuiphuizen, niettegenstaande zij gepatroneerd worden door leiders van jeugdverenigingen en hier en daar kapelaans er een waakzaam oogje in het zeil houden.

Niettegenstaande overal de tendens heerst om alkoholika met groter gehalte te verbruiken, niettegenstaande de soms luxueuse bars, die in heel wat nieuwe en oude woningen ingericht werden, niettegenstaande de niet meer te tellen uitbundige bierfeesten, tot in de kleinste gemeenten georganizeerd, wordt het vooroorlogspeil van het verbruik nog niet bereikt, en zeker dit van het bier niet, naast koffie de meest populaire drank in België. Waarom ?

1. De Belgen bereikten een groot welvaartspeil en werden geprikkeld, overrompeld en overspoeld door de meest verscheidene produkten voor huishoudelijk verbruik en vermaak : frigo, stofzuiger, boener, televisieapparaat, diepfreezer ;
2. Een krachtig gevoerde bouwpolitiek kanalizeerde de inkomsten van veel gezinnen, jonge en oudere, naar andere uitgaven dan alkoholika ;
3. De bromfiets, wagen en benzine eisten en eisen miljarden uitgaven, die niet meer aan alkoholika besteed kunnen worden.
4. De reizen kwamen « en vogue ». Sportgebeurtenissen en allerlei vermakelijkheden eisen ook heel wat uitgaven.
5. Koladranken en minerale waters oefenden een rechtstreekse konkurrentie uit op bier en andere alkoholhoudende dranken. België behoort, samen met Tsjecho-Slowakije, tot de grootste verbruikers van minerale waters in Europa.
6. De aktie voor veilig wegverkeer, naar brouwers zelf verklaren, remde ook het verbruik van alkoholika.

Niettegenstaande al deze faktoren bedragen de jaarlijkse uitgaven voor alkoholika meer dan 30 miljard F. d.w.z. een bedrag dat zou toelaten ieder jaar meer van 35.000 volkswoningen à 800.000 F te bouwen, of 20.000 villa's van anderhalf miljoen F. De gevolgen van de alkoholizatie en van drankzucht (verkeersongevallen, arbeidsongevallen, absenteïsme, ziekten, kriminaliteit landloperij, ver-

waarloosde jeugd, armoede...) kosten daarbij nog verschillende miljarden aan de Belgische bevolking onder vorm van belastingen, premies, bijdragen, giften...

7. De televisieuitzendingen hebben het verbruik van alkohol in het openbaar niet doen stijgen. Veel kapitaalkrachtige en andere landgenoten, geholpen door het kredietwezen, konden spoedig een televisietoestel in de huiskring plaatsen, vrienden, kennissen en geburen op bepaalde uitzendingen uitnodigen. Het verbruik van alkoholika in openbare plaatsen steeg zeker niet na 1944, waarschijnlijk ook niet in de drankgelegenheden die spoedig een T.V.-toestel aanschaften voor de kliënteel. Televisiekijkers vergeten te drinken of drinken maar langzaam en zijn daarbij « ruststoorders » voor de herbergbezoekers, die het vooral op drank en spel gemunt hebben. Veel herbergiers zijn niet te praten over T.V.-uitzendingen, wel over de vijfdagenweek, die het verbruik van bier vanaf vrijdagavond in de hand werkte.

VI. PUBLICITEIT.

Daar wij aan de publiciteit voor alkoholhoudende dranken te Brussel tussen 1950-1960 afzonderlijke beschouwingen gewijd hebben en onze besluiten geldig zijn voor gans het land willen wij hier niet in herhaling vallen. Wij stippen hier alleen het volgende aan :

— De publiciteit voor alkoholhoudende dranken wordt op zeer grote schaal gevoerd over gans het land bij middel van grote plakborden, allerlei affiches, spandoeken, in dag- en weekbladen. De publiciteit voor bier komt vooraan.

— Zij is alomtegenwoordig : niet alleen in stadia, doch zelfs in treins, op trams, in stations, op autobussen en taxi's treft men haar aan. Steden en gemeenten laten hun openbare aanplakborden gebruiken voor deze publiciteit.

— Alle tema's worden verzonnen : elegante vrouwen ; drinken in familiekring ; kinderen, die ook bier drinken ; teen-agers natuurlijk ook ; alle omstandigheden en alle seizoenen ; sportlui ; kracht ; familiegeluk ; gezondheid ; geluk en welvaart.

— De publiciteit oefent geen rechtstreekse invloed uit op het verbruik zelf daar dit door andere, dieper ingrijpende faktoren van sociaal- economische aard bepaald wordt. Wel oefent zij een belangrijke invloed uit bij veel verbruikers om een wel bepaald bier, onder een korte naam, te bestellen : een Ekla, een Wiels, een Pils, een Stella, een Baf, een Bass, een Dort...

— De publiciteit heeft een zeer nadelige invloed op de volksgezondheid daar zij allerlei eeuwenoude vooroordelen in leven houdt : zo b. v. dat alkohol onmisbaar is voor het gezelschapsleven, dat alkohol synoniem is van manhaftigheid, dat alkohol verwarmt, dat alkohol voedzaam is.

— De publiciteit is niet gereglementeerd en kan dan zelfs, in een land zonder acetische stroming, zonder het minste protest het overdadig verbruik van bier op suggestieve wijze tot tema nemen, evenals het verbruik van alkoholika door degenen, die grote verantwoordelijkheden dragen, zoals tramkondukteurs, motorrijders, piloten enz...

— Sinds de periode 1958-1960 werd er ook stijgende publiciteit gemaakt voor allerlei waters, doch ook voor fruitsappen, bouillon en koffie. Zij was dikwijls bijzonder geslaagd en heeft er zeker toebijgedragen om het bierverbruik zijn vooroorlogspeil niet meer zien te bereiken. De kwaliteit, de alomtegenwoordigheid en de matige prijzen zijn zeker belangrijker dan de gevoerde publiciteit. Goede waar prijst zichzelf.

VII. ALKOHOL EN VOORLICHTING.

a) De voorlichting inzake alkohol is van private aard. Wij willen hier nochtans de « **Commissie tot bestrijding van het Alkoholisme** » niet onvermeld laten, bij K. B. van 10 juli 1929 opgericht in het kader van het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin. Deze Kommissie is zeer passief geweest ; zij kwam de laatste vijf jaar niet meer bijeen, diende na de Tweede Wereldoorlog, naar ons weten, geen enkel jaarverslag in. Verschillende van haar leden koesterden niet de minste interesse voor het alkoholvraagstuk. Sommigen werden destijds benoemd om belanghebbenden bij het verbruik van alkohol ter wille te zijn. De Kommissie heeft zich, vóór 1954, ernstig bezig gehouden met het probleem der reglementering van het verbruik van alkohol. In de periode 1959-1960 werd zij tweemaal bijeengeroepen om het probleem der medico-sociale hulp aan alkoholisten te onderzoeken. Jammer genoeg vindt men in haar schoot te weinig leden, die voldoende belangstelling koesteren voor deze officiële studiekommissie tegen het alkoholisme, ten dienste van de volksgezondheid opgericht.

b) **Het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme,** vereniging zonder winstoogmerken, is ononderbroken, sinds het najaar 1949, zeer bedrijvig geweest. De bij dit organisme aangesloten verenigingen waren al evenmin onledig. Het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme, samengesteld uit vertegenwoordigers van de traditionele anti-alkoholische verenigingen en uit ander sociale verenigingen, wist sinds 1949 bij middel van zijn permanent sekretariaat, en dank zij Regeringssteun, de publieke opinie te beïnvloeden. Het Nationaal Comité heeft zich weinig bekommerd om de georganizeerde drankbestrijding, die van geringe betekenis is in België en hoogstens drie duizend volwassen leden telt. De polemiek geheelonthouding en matigheid kwam nooit op de dagorde. Het liet de aangesloten verenigingen volledig vrij in haar werking, volgens zijn statuten. De kleine groep der georganizeerde geheelonthouders lukt er wel in het N.C.A. te beïnvloeden. Zij zijn er dikwijls het levend geweten en de steeds waakzame stuurlui geweest o.a. bij de campagnes voor veilig wegverkeer, bij de geciteerde pogingen om de wetgeving te wijzigen enz...

Het N. C. A. begon in 1949 een geheel nieuwe aktie. Sinds 1939 had het praktisch geen werking uitgeoefend. Tussen de twee wereldoorlogen heerste er in België veel minder interesse voor het alkoholvraagstuk dan nu.

Er werden nochtans wel zeer heftige polemieken gevoerd, in en buiten het Parlement, in verband met de wet op het regiem van de alkohol van 1919, de zogenaamde wet Vandervelde.

Het toeval wilde dat de leiding van het N. C. A. in 1949 in handen kwam van een hoogleraar, die niet stamde uit de traditionele drankbestrijding en dat het

sekretariaat van het N. C. A. uit jonge elementen samengesteld werd, al evenmin afkomstig uit « anti-alkoholische » families.
Dit had voor gevolg dat het N. C. A., niet gebonden aan verouderde opvattingen, dadelijk aan zeer praktische voorlichting kon doen en de meest dringende problemen op realistische wijze kon aanpakken.
Daarbij kwam nog dat de vereniging spoedig het vertrouwen van veel verantwoordelijken op het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin wist te winnen, zonder ook maar een ziertje inmenging van dit Departement te moeten dulden. Alleen werden bewijsstukken van uitgaven gevraagd, alvorens de toelagen uitgekeerd werden. Het N. C. A. heeft zich nochtans herhaalde malen schrap moeten zetten, wanneer de Regeringen aan bezuinigingspolitiek deden en het vooral gemunt hadden op toelagen aan organismen, die niet nominatim op de begroting ingeschreven staan.
Het valt zeker moeilijk de aktie van het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme te kenschetsen. Dikwijls was zij spektakulair, somtijds zeer diskreet. Voor alles heeft het N. C. A. getracht voortdurend aan aanwezigheidspolitiek te doen in de meest verscheiden middens. Het past de infiltratiemetode toe en bleef zeer dikwijls op het achterplan om aan niemand de gelegenheid te geven zijn agressiviteit bot te vieren op een vereniging, die toch zo moeilijk begrepen en aanvaard wordt.
Het N. C. A. heeft zich gedurende de laatste vijftien jaar steeds meer laten leiden door de Wereldgezondheidsorganizatie, waarmee het reeds heel vroeg, namelijk in 1951 te Kopenhagen, tijdens een Europees Seminarie, geleid door E. M. Jellinek, in kontakt trad. Deze bijeenkomst had voor gevolg dat men te Brussel de fases van het alkoholisme spoedig leerde kennen en dat men vertrouwd geraakte met de filosofie van de A. A., dank zij een zeer gewaardeerde uiteenzetting van A. A.-leden uit Noorwegen.

De taal, die het N. C. A. sprak, is dan ook een andere taal dan deze van de gewone drankbestrijding, die maar weinig interesse aan de dag legde voor de hulpverlening aan alkoholisten. Het N. C. A. te Brussel zou men het best kunnen vergelijken met het National Council on Alcoholism, te New York, met dien verstande dat de vereniging in België niet over de geldmiddelen en de talrijke eminente persoonlijkheden kan beschikken, waarop de Amerikaanse vereniging wel kan beroep doen. Stippen wij aan dat de beïnvloeding destijds door Yale University en door Alcoholics Anonymous te Brussel sterk waarneembaar was.
Het N. C. A. houdt gedurig de ogen op het buitenland gericht en met recht en reden, want België had en heeft nog in sommige domeinen een grote achterstand in te halen, inzake de oplossing van het alkoholvraagstuk. Zonder wetenschappelijke basis, ten andere, is voorlichting een gewaagde onderneming, die door niemand ernstig opgenomen wordt.

Wij vatten de aktie van het N. C. A. (en aangesloten verenigingen), na de Tweede Wereldoorlog aldus samen (1) :

— Het jaarlijks inrichten van de Schooldag over de Alkoholproblemen, op de derde dinsdag van november, gepatroneerd door het Ministerie van Nationale Opvoeding en Kultuur ;
— Sinds 1961, inrichten van een Week over de Alkoholproblemen, en vooral handelend over de « ziekte van de drankzucht » ;
— Sinds 1949, het voeren van campagnes voor meer wegveiligheid, bij middel van grote borden, en met medewerking van pers en radio. Later ook van de televisie. Het N. C. A. heeft, van bij de stichting van Via Secura in 1952, met dit organisme samengewerkt, en vanaf mei 1965 deed het zulks eveneens met de op dit tijdstip opgerichte Hoge Raad voor de Verkeersveiligheid ;
— Voor wat de wetgeving betreft : verdediging van de basisartikelen van de zogenoemde wet Vandervelde, op het regiem van de alkohol ; tussen 1950 en 1958 campagnes voor het van kracht worden van een wet op de bloedafneming ; na 1958 campagnes tot toepassing van deze wet ; later nog, vanaf 1962 inspanningen om de wet op de bloedafneming te wijzigen (verlaging van het strafbaar bloedalkoholgehalte tot 0,5 pro mille en invoering van een ademtest) ;
— Organizatie van studiedagen ; deelneming aan zomerkursussen ; inrichting van spreekbeurten ; talrijke kontakten in binnen- en buitenland ;
— Gespecializeerde biblioteek over alkohologie met een fichenstelsel, dat duizenden samenvattingen van artikels over alkohol en alkoholisme, in tijdschriften verschenen, bevat ;
— Hernieuwde voorlichtingscampagnes over drankzucht en over de wijze van hulpverlening aan drankzuchtigen ; systematische depistage van alkoholisten;
— Het N. C. A. heeft, sedert 1951, de A.A.-gedachte helpen verspreiden in België. Daadwerkelijke steun tussen 1953 en 1967 aan A.A., de 12 Stappen en de 12 Tradities steeds eerbiedigend ;
— Stichting, op de zetel van het N. C. A. van de eerste Al-Anongroep (hulpverlening aan families van drankzuchtigen) in 1960 te Brussel. Permanente morele steun aan Al-Anon vanaf 1960 ;
— Het N. C. A. hielp in 1961 het Medico-sociaal Centrum voor Alkoholisme te Brussel oprichten ;
— Medewerking bij de oprichting van de Nationale Federatie van de Konsultatiebureaus en Instellingen voor de Zorg aan Alkoholisten en andere Toxicomanen (N.F.K.A.T.) te Brussel ;
— Vorming van stagiaires-maatschappelijke assistenten.

---

(1) Voor meer gedetailleerde gegevens verwijzen wij naar de jaarverslagen van het N. C. A.

VIII. HULPVERLENING AAN DRANKZUCHTIGEN.

a) Algemene beschouwingen.

Wij moeten vaststellen dat België zich nog steeds in een beginstadium bevindt voor wat alkoholistenzorg betreft, ofschoon er sinds 1958, in veel middens, een vrij plotselinge en moeilijk te verklaren interesse ontstaan is voor alkoholpatiënten.

De bevolking staat niet afkerig ten opzichte van grote drinkers. Een « grote pottepee » geniet zelfs een zeker sociaal prestige. Voor de drankzuchtigen heerst er niet alleen nog zeer veel onbegrip, doch bijna overal is men nog onbarmhartig hard voor alkoholisten, die hun gezin in de steek laten en aan lager wal geraken.

De ongekontroleerde drinkers worden nog niet als zieken beschouwd, ook door de meeste dokters niet, zelfs niet door veel psychiaters en neurologen. Er treedt slechts een zeer langzame kentering in. De neurologen en psychiaters — wij bedoelen de doorsnee- neuroloog en psychiater — hebben geen tijd en maar weinig interesse voor alkoholisten. Deze laatsten krijgen wel eens te horen dat zij mogen drinken, zoals iedereen ; ofwel krijgen zij Antabuse te slikken, doch aan de ongekontroleerde drinker laat men verstaan dat hij na één jaar opnieuw sociaal zal kunnen drinken, m. a. w. men laat de alkoholisten verder mentaal drinken en om naar zijn noden te luisteren vindt men geen tijd.

Geestelijken hebben zeer weinig interesse voor alkoholisten en degenen, die het probleem inzien staan voor allerlei moeilijkheden. Er zijn nu enkele, vooral jonge reguliere en seculiere geestelijken, die zich inzetten om begrip voor alkoholisten te vragen en hen te helpen.

Familieleden van alkoholisten durven met hun problemen niet naar buiten komen en als het toch meer en meer gebeurt dan is het met een panische angst op de rug, in de vurige hoop dat alles toch stiekem zal gebeuren en dat de drinker nooit zal te weten komen dat er door een familielid voetstappen gedaan werden of dat men schreef of telefoneerde.

Men kan zich moeilijk inbeelden voor wat reusachtige taak het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme stond wanneer het, vanaf 1950, de gedachte probeerde te verspreiden dat drankzucht een ziekte is en dat alkoholisten kunnen herstellen. Men preekte toen, als het ware, in de woestijn.

Het moest tot in 1959 wachten, toen de Nationale Belgische Bond voor Geesteshygiëne tijdens zijn nationale dag te Verviers drankzuchtigen openlijk als zieken proklameerde en leden van de A.A. als sprekers uitgenodigd had. De periode van eenzaamheid behoorde voor het N. C. A. definitief tot het verleden.

De ziekenfondsen hebben nog geen stelling genomen, al evenmin als de Rijks-

dienst voor maatschappelijke zekerheid, bij zoverre dat wij moeten schrijven dat de alkoholist in België, veel meer nog dan in andere landen, totaal aan zijn lot overgelaten werd tot vóór 1958.

b) **Hulp aan alkoholisten vóór 1958.**

Reeds veel jaren geleden zijn er priesters en geneesheren geweest te Antwerpen, Hasselt, Brussel en waarschijnlijk nog in andere steden, die instonden voor hulpverlening aan alkoholpatiënten. De historiek van de hulpverlening aan alkoholisten in België dient nog geschreven. Waarschijnlijk zal blijken dat er nergens een metodische aanpak geweest is.

Spijtig genoeg moeten wij ook vaststellen dat de alkoholisten overal, waar zij gedwongen of min of meer vrijwillig opdaagden, aan hun lot overgelaten werden : in hospitalen, op de konsultaties van de Nationale Belgische Bond voor Geesteshygiëne, in psychiatrische inrichtingen, in de gevangenissen, in interneringscentra, rustoorden en sanatoria, alsook op het doorsnee-dokters-kabinet.

De verenigingen « Caritas Limburg », « Sobriëtas Antwerpen », « Schoner Leven » te Gent, « Sobriëtas West-Vlaanderen », « Vie en Beauté » te Doornik, hebben samen met het Sekretariaat van het N. C. A., gestimuleerd door de sinds 1953 bekomen resultaten door A.A.-groepen, een belangrijke rol gespeeld om de hulpverlening aan drankzuchtigen te organizeren en om belangstelling te doen ontstaan, na de Tweede Wereldoorlog, voor de alkoholpatiënten.

Wij mogen hier zeker de inspanningen van het Protestantse « Croix-Bleue » in Wallonië, en speciaal in de streek van Charleroi niet onvermeld laten, naast de werking vooral van A. A. (en vanaf 1960 van Al-Anon), waaraan wij een speciaal hoofdstuk wijden.

c) **Ambulante hulpverlening aan alkoholpatiënten vanaf 1958.**

Vanaf 1958 werden verenigingen zonder winstoogmerken opgericht, die zich speciaal gingen bezighouden met ambulante hulpverlening aan alkoholpatiënten en hun familieleden. Reeds in 1946 werd te Antwerpen een v. z. w. opgericht, die echter nog steeds over geen full-time personeel beschikt.

In het begin van 1967 waren er bureaus, met full-time maatschappelijke assistenten, geopend te Hasselt, Brussel, Gent, Luik en Doornik. Op al deze plaatsen was de medische hulp aan drankzuchtigen eveneens georganizeerd. Te Antwerpen, Bastenaken, Brugge, Eeklo, Hoei, Leuven, Roeselare, Charleroi, Malmédy, Verviers... werden pogingen ondernomen om sociale en medische hulp te verstrekken. De meeste bureaus werken nauw samen met familieleden van drankzuchtigen, met groeperingen van geredde alkoholisten, met allerlei sociale diensten, met huisartsen en werkgevers.

d) **Groepering van Konsultatiebureaus** (1)

Vertegenwoordigers van 9 Konsultatiebureaus vormden, op 1 januari 1967, de « Nationale Federatie van Konsultatiebureaus en Instellingen voor de zorg voor Alkoholisten en andere Toxicomanen », te Brussel in 1963 opgericht. Het ligt o. a. in de bedoeling van deze Federatie de aktiviteiten der aangesloten verenigingen te koördineren ; wetenschappelijke gegevens betreffende de behandeling van alkoholisten en/of andere toxicomanen te verzamelen en uit de werken ; voorlichting te geven op gebied van hulp en behandeling ; de oprichting te stimuleren en in de hand te werken van nieuwe instellingen ; gespecializeerde hospitalizatiemogelijkheden te scheppen, enz...
De Federatie poogt de belangen van de aangesloten Bureaus te verdedigen op het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin. Steeds werd de autonomie der Bureaus geëerbiedigd ; het nut ervan voor de volksgezondheid werd aangetoond.
Deze Nationale Federatie zal in een zeer nabije toekomst geroepen worden om een belangrijke rol te spelen in de kuratieve strijd tegen de drankkwaal, in verstandhouding met de Nationale Belgische Bond voor Geesteshygiëne en in samenwerking met het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme, en met de in 1967 opgerichte Koningin Fabiola Stichting voor de Geestelijke Gezondheid.

d) **Groepering van geredde drankzuchtigen.**

Naar het voorbeeld van andere landen hebben heel wat geredde alkoholisten mekaar gevonden in groeperingen zoals het « Blauwe Kruis », de « Anonieme Alkoholisten », « Vie Libre » (afkomstig uit Frankrijk), de « Pioniers », afkomstig uit de Ierse Republiek en « la Croix d'Or ».

f) **Algemene voorlichting inzake hulpverlening.**

Talrijke voorlichtingscampagnes, uitgaande van het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme, hebben beklemtoond dat bepaalde vormen van alkoholisme b.v. het ongekontroleerd drinken, als een ziekte moeten beschouwd worden en dat drankzuchtigen kunnen herstellen. Het Sekretariaat van het N. C. A. probeert, in de mate van het mogelijke, binnen de 24 uur, de meest praktische inlichtingen tot hulpverlening te verschaffen aan alkoholpatiënten of hun omgeving.

g) **De Anonieme Alkoholisten en Al-Anon.**

De eerste A.A.-groep in België werd gesticht in september 1953 te Brussel. Het Nationaal Comité tegen het Alkoholisme (en aangesloten verenigingen) heeft

(1) Voor meer gedetailleerde gegevens verwijzen wij naar de jaarverslagen der Bureaus en van de N. F. K. A. T.

een zeer grote rol gespeeld bij de stichting van talrijke A.A.-groepen in Brussel, Vlaanderen en Wallonië. Men kan dit jammer genoeg niet zeggen van andere sociale verenigingen, ofschoon de psychiatrische inrichting van het Brugmann-hospitaal te Brussel, eerst als sceptisch waarnemer, daarna als warm sympatizant er heel veel toe bijdroeg om de A.A. te steunen. Het is wel eigenaardig, doch de A.A.-gedachte werd in België gedurende jaren meer verspreid door niet-drankzuchtigen dan door A.A.-groepen zelf, die een sekte dreigden te worden en zelfs hier en daar de hand weigerden van degenen, die in de A.A.-Stappen geloofden en deze soms wel eens beter kenden en aanvoelden dan de A.A. zelf. De meeste groepen worden gekenmerkt door een grote mobiliteit. Veel groepen veranderen gedurig van uitzicht ; de innerlijke samenhorigheid groeit slechts heel langzaam. Een groot aantal A.A.-leden wordt niet geholpen, noch door psychiaters, noch door gespecializeerde, maatschappelijke assistenten, noch door geestelijken om sommige Stappen (4 en 10) te beoefenen, eensdeels omdat er zo weinig bevoegden te vinden zijn, anderdeels omdat veel A.A.-leden een tikje gaan lijden aan zelfoverschatting en alle behandeling van deskundigen bijna fanatiek weigeren, zelfs als zij door vakmensen goed geholpen werden.

Aanvankelijk leek de A.A.-gedachte meer sukses te oogsten in Vlaanderen, dan in Brussel of in Wallonië. Vanaf 1960 drong A.A. ook definitief door in de Waalse provincies, toen de Vlaamse A.A.-leden verschillende diensten gingen in het leven roepen. De Waalse A.A. begrijpen hun 12 Stappen en 12 Tradities nog niet zo goed als de Vlamingen, waarschijnlijk omdat zij minder tijd kregen om zich te bezinnen, doch ook wel omdat er bij de Vlamingen een sterker samenhorigheidsgevoel aanwezig is en omdat de Vlaamse A.A. kon rekenen op enkele niet-alkoholisten, die op diskrete wijze hun diensten aanboden, zonder zich in te mengen, ofschoon er op bepaalde plaatsen toch wel inmenging gesignaleerd werd.

Over het algemeen mag men wel zeggen dat Vlaamse alkoholisten zich veiliger geborgen weten in groepsverband en meer « open minded » zijn voor de A.A.-geest en met hun mystieke aanleg beter de diepere zin van de A.A.-Stappen kunnen assimileren. Het blijft onze persoonlijke overtuiging dat A.A. ook een betere kans krijgt in Wallonië, nadat enkele bevoegde, Franstalige niet-alkoholisten zich gedurende een paar jaren eerlijk zullen ingespannen hebben om A.A. te begrijpen.

Aan de A.A.-groepen komt de uitzonderlijke verdienste toe, vooral vanaf 1955 in België in veel middens van geneesheren, sociale werkers en geestelijken op voorbeeldige wijze aan te tonen dat alkoholisten de volle aandacht van iedereen verdienen, dat zij kunnen herstellen en opnieuw hun plaats in het gezin en allerlei verenigingen kunnen bekleden.

Hun openbare vergaderingen met filmvoorstellingen en uiteenzettingen van persoonlijke ervaringen gaan crescendo, lokken volle zaaltjes en genieten soms het meest entoesiast medeleven. Onrechtstreeks doet A.A. ook aan voorlichting ; aan eenzijdige voorlichting, aangezien zij niet de minste interesse hebben voor de alkoholizatie ; aan misleidende voorlichting soms, wanneer zij hun definitie van alkoholisme opdringen, hun metode als de alleenzaligmakende voorstellen en verzwijgen dat slechts een minderheid der alkoholisten, die zij bereiken in hun groepen blijven.

Misschien kan men het betreuren dat er zo weinig niet-alkoholisten konden gevonden worden om drankzuchtigen te helpen. Zeker mag men er zich over verheugen dat de patiënten zelf naar voor traden, het initiatief in handen namen en schitterende resultaten boeken, ofschoon men over het algemeen toch maar over gedeeltelijk geslaagde stabilizaties mag spreken. Zonder een doorgevoerde, individuele psychoterapeutische behandeling kan men over geen ware stabilizatie spreken, wel over chemisch nuchtere mensen, die in A.A.-groepen als gefrustreerden voortdurend het slachtoffer worden van menners en van sterk neurotisch getinte kliekjes en alle moeite ter wereld vinden om hun A.A.-Stappen te begrijpen, te volgen, te assimileren, te beleven en hun heerlijke boodschap aan anderen door te geven.

In 1960 werd de eerste Al-Anon groep gesticht door en op het Sekretariaat van het N. C. A. Aanvankelijk was er een grote weerstand en dito onbegrip waar te nemen bij de Anonieme Alkoholisten. Velen vreesden en konden bovendien maar moeilijk verdragen dat hun echtgenoten nu ook een zeker initiatief aan de dag gingen leggen. Hun superioriteitsgevoel kwam in het gedrang. Een paar A.A.-leden hebben bovendien een zeer agressieve houding aan de dag gelegd tegenover de niet-alkoholist, die de Al-Anon-gedachte in Brussel verspreidde.

Zij vreesden dat hun vrouwen uit de biecht gingen spreken over gezinskonflikten. Na een zestal maanden trad er een kentering op. De Al-Anon-dokumentatie kon niet genegeerd worden. Zij is zeer degelijk. Zij stimuleerde sommige A.A.-leden om de 12 Stappen zelf te beleven. Enkele vrouwen kwamen tot inzicht dat zij Al-Anon best konden gebruiken, ofschoon de meerderheid toen van oordeel was dat Al-Anon slechts diensten kon bewijzen aan vrouwen van aktieve alkoholisten, die het drinken willen laten.

Via de bestaande A.A.-groepen kon er spoedig Al-Anon-dokumentatie verspreid worden in veel A.A.-gezinnen, in enkele gewesten van het land.

Wij zijn nog, meer dan in 1961, de mening toegedaan dat Al-Anon vooral op niet-drankzuchtigen zou moeten kunnen steunen om in meer gewesten een kans te krijgen.

Op dit ogenblik bestaan er een twintigtal Al-Anonkernen in ons land. Veel te

weinig leden geloven in hun 12 Stappen om er het nut voor hun familie van in te zien. Er gaan zeer weinig openbare Al-Anonbijeenkomsten door, zodat de groepen onvoldoende gekend zijn. De groepen zelf hebben maar weinig kontakten onder mekaar.

IX. HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK.

België kan er prat op gaan in de persoon van Prof. H. Casier, Dr Sc. Pharm., een vorser, die wereldvermaardheid verwierf, te bezitten. Heel wat publikaties over farmacologie en alkohol verschenen, de laatste 30 jaren, van haar hand. Zij is vooral gespecializeerd in het probleem van het bloedalkoholgehalte. Prof. H. Casier trad in 1961 toe tot het Centrum voor Studie, Behandeling en Preventie van Alkoholisme en Toxicomanieën dat toen te Gent opgericht werd, en in nauw verband werkt met verschillende diensten van de Gentse Rijksuniversiteit en sinds zijn oprichting heel wat gepubliceerd heeft over alkohol en psychiatrie, farmacologie, fysiologie, biochemie, sociologie, kriminologie en ekonomie...

BESLUIT

In 1961 schreven wij dat alles liet vermoeden dat er zich tussen 1960 en 1970 veel neurologen, psychiaters, sociologen, verpleegsters en sociale assistenten zouden aanmelden om de tienduizenden alkoholisten en hun familieleden te helpen. Er kwam kentering, doch minder snel dan wij destijds vermoedden. Het staat nu vast dat de Minister van Volksgezondheid maatregelen overweegt om de Konsultatiebureaus voor Alkoholisme als autonome verenigingen te herkennen en in belangrijke mate steun te verlenen. Gebrek aan opgeleid personeel zal de Konsultatiebureaus voor heel wat moeilijkheden stellen, wanneer zij de kans zullen krijgen om tot vaste benoemingen over te gaan of hun kaders uit te breiden.

Wij drukken hier de wens uit dat de drinkende vrouwen, in de loop der volgende jaren, beter zullen geholpen worden, niet alleen door gespecializeerde teams, doch ook in A.A.-groepen, en door andere verenigingen.

Dankbaar denken wij aan het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, aan dit van de P. T. T., aan het Ministerie van Nationale Opvoeding en Kultuur, alsook aan de Nationale Loterij, wegens hun belangrijke financiële steun, die zij nu verlenen aan degenen, die oplossingen zoeken voor de gevolgen van het alkoholmisbruik en aan degenen, die preventief werken. Mogen nog anderen het voorbeeld van deze instellingen volgen !

Nuttige adressen in 1967.

ADRESSEN VAN BIJ HET NATIONAAL COMITE TEGEN HET ALKOHOLISME AANGESLOTEN VERENIGINGEN, DIE SPECIAAL OPGERICHT WERDEN IN VERBAND MET HET ALKOHOLVRAAGSTUK IN BELGIE.

— Le Bien-Etre Social, Luik,
Résidence Henri IV, rue Grétry 2, Luik. Tel. : (04) 42.14.01

— Croix-Bleue, Marcinelle,
24, rue P. Baily, Marcinelle. Tel. : (07) 36.24.65

— Internationale Orde van Goede Tempelieren,
Beukenlaan 24, Mariakerke, Gent. Tel. : (09) 26.28.77

— Schoner Leven,
Frans de Coninckstraat 24, Ledeberg

— Sobriëtas Limburg,
Kempischekaai 11, Hasselt. Tel. : (011) 220.93

— Sobriëtas West-Vlaanderen,
Boeveriestraat 18, Brugge. Tel. : (050) 346.03

— Vereniging Sobriëtas Antwerpen,
Van Arteveldestraat 50, Antwerpen. Tel. : (03) 33.37.67

— La Vie en Beauté,
29, rue des Jésuites, Doornik. Tel. : (069) 237.40

— Centrum voor Studie, Behandeling en Preventie van Alkoholisme en Toxicomanieën,
Bernheimlaan 38, Gentbrugge. Tel. : (09) 25.07.82

NIET AANGESLOTEN BIJ HET NATIONAAL COMITE TEGEN HET ALKOHOLISME :

— Federatie van de Katolieke Matigheidsbonden,
Van Arteveldestraat 50, Antwerpen. Tel. : (03) 33.37.67

KONSULTATIEBUREAUS VOOR DRANKZUCHTIGEN.

A. Aangesloten bij de Nationale Federatie van Konsultatiebureaus en Instellingen voor de zorg voor Alkoholisten en andere Toxicomanen. N.F.K.A.T., Vleurgatsesteenweg 94, Brussel 5. Tel. : (02) 47.76.19, op 31 december 1966.

Antwerpen : « Stichting Matt Talbot » v.z.w., Van Arteveldestraat 50.
Tel. : (03) 33.37.67.

Brugge : « Konsultatiebureau voor Drankzuchtigen », Rijselstraat 6, Sint-Michiels.

Brussel-Bruxelles : « Medico-sociaal Centrum voor Alkoholisme », v. z. w., Vleurgatsesteenweg 93, Brussel 5. — « Centre Médico-social pour Alcooliques » a.s.b.l., 93, chaussée de Vleurgat, Bruxelles 5.
Tel. : (02) 49.03.57 en (02) 48.58.04.

Doornik : « Santé et Famille », a.s.b.l., 9, Quai Staline, Doornik.
Tel. : (069) 230.28.

Gent : Sektie voor hulpverlening aan drankzuchtigen en andere toxicomanen van het « Centrum voor Studie, Behandeling en Preventie van Alkoholisme en Toxicomanieën », C. A. T., Bijlokehospitaal, Bijlokekaai, Gent. Tel. : (09) 25.37.55.

Hasselt : « Consultatiebureau voor Alkoholisme in Limburg », v.z.w. Provinciaal Gezondheidscentrum, Stadsomvaart 9, Hasselt. Tel. : (011) 228.78.

Leuven : Afdeling Alkoholistenzorg van het « Consultatiebureau voor Geestelijke Gezondheidszorg », Vital de Costerstraat 100, Leuven.
Tel. : (016) 327.28.

Luik : « Aide Liégeoise aux Alcooliques et à leurs Familles » A.L.F.A., 37, rue du Vieux Mayeur, Luik. Tel. : (04) 52.47.51.

Roeselare : « Konsultatiebureau voor Geesteshygiëne » Menensteenweg 90-92, Roeselare. Tel. (051) 228.23.

B. Konsultatiebureaus, die niet aangesloten zijn bij de N.F.K.A.T.

Antwerpen : « Medico-Sociaal Centrum Altox », Ploegstraat 17, Antwerpen.
Tel. : (03) 32.35.30.

Charleroi : « Aide Carolorégienne aux Alcooliques et à leurs Familles » (A.C.F.A.) te Charleroi. (in oprichting).

Eeklo : « Vereniging tot hulp aan Alcoholisten », Kerkstraat 13, Eeklo.
Tel. : (09) 77.20.61.

Gent : Afdeling voor zorg aan alkoholisten van « Schoner Leven » Brandstraat 3, Gent.

Malmédy : « L'Espoir », 91, avenue des Alliés, Malmédy.

Namen : « Aide Namuroise aux Alcooliques et à leurs Familles » A.N.A.F., 14, rue Borgnet, Résidence Léopold, Namen. Tel. : (081) 239.81.

Verviers : (in oprichting).

KONTAKTADRESSEN VAN ANONIEME ALKOHOLISTEN, ENZ...

— Algemeen Dienstbureau der Vlaamse Anonieme Alkoholisten (A.D.B.), Weerstandlaan 33, Borgerhout. Tel. : (03) 36.34.00.

— Algemeen Dienstbureau der Vlaamse Al-Anon, Stationstraat 6, Wolvertem. Tel. : (02) 59.26.46.

— Services généraux A.A. belges francophones, rue Limoges 2, Tilff.

— Al-Anon, avenue des Cytises 14, Liers (Luik).

— A.A. in het leger : Dienstbureau AMILA, Beverloplein, Leopoldsburg. Tel. : (011) 479.11, nr 212.

— Mouvement « Croix Bleue », rue P. Baily 24, Marcinelle.

— Mouvement « Croix d'Or », route de Gembloux 21 C, St Servais.

— Mouvement « Vie Libre », rue des Jardins 3, Bastenaken.

— Foyer de Post-cure, 398, ch. de Dinant, Namen. Tel. : (081) 710.80.

Voor alle inlichtingen over het Alkoholvraagstuk :

Nationaal Comité tegen het Alkoholisme, Vleurgatsesteenweg 94, Brussel 5. Tel. : (02) 47.76.19.

DRUKKERIJ LEMAIRE, ZINNIK.